

Obrazy, které otvírají srdce

Šest nových velkoplošných tapiserií s výjevem ze Zjevení sv. Jana získala českobudějovická katedrála sv. Mikuláše. Pro KT o své inspiraci hovořil jejich autor, známý slovinský umělec a teolog P. MARKO IVAN RUPNIK SJ.

Co vás přimělo ujmout se právě zpracování Apokalypsy?

To, že se jednalo o práci v Česku. A protože jsem za mnohé velmi vděčný otci Tomáši Špidlíkovi, jsem ochoten pro vaši zemi udělat cokoli, co po mně bude žádat.

Kniha Zjevení má liturgický jazyk, je to text obrazů. Ač se jí zabývám už mnoho let, dosud nikdy nebyla tak výjimečná příležitost představit ji jako syntézu celých dějin spásy. Teologicky je tapiserie velmi silná a říká mnoho věcí, které žádné jiné umění nedokáže sdělit. Myslím, že pro obnovu kostelů je dobrým způsobem, který není násilný a nic v interiéru neničí.

Jak mají lidé k těmto výjevům přistupovat?

Neměli by si klást otázku, co obrazy znamenají, ale dívat se na ně, jako se dívají děti. Nechat výjev, aby k nim sám hovořil, nepředstoupovat před něj už s očekávanými představami. Kristus rád mluvil v podobenstvích a každý popis má několik vrstev. Konkrétní obraz a výjev může vyvolávat zase jiný obraz a může se vztahovat k věcem života. Šnáším se jen pokorně opakovat Krista: Jestliže nebudete jako děti, nevejdete do Božího království.

Co tím myslíte konkrétně?

Uvedu příklad: Vyzdobili jsme velkou baziliku sv. Pia v San Giovanni Rotondo a jednou jsem se do ní vrátil, abych se zde o samotě modlil. Vstoupím do krypty, modlím se a najednou slyším za sebou plakat jednu ženu. Po chvíli jsem šel k ní a zeptal se, jestli nepotřebuje pomoc.

Šest Rupnikových velkoplošných tapiserií z cyklu Výjevy z Apokalypsy v českobudějovické katedrále slavnostně požehnal diecézní biskup Vlastimil Kročil za autorovy přítomnosti 18. března.

Snímek ČTK

Uviděl jsem, že byla obrácená k jedné scéně mozaiky, kde Marta slouží Kristu a Marie mu myje nohy. Paní mi odpověděla: „Nepláču, že bych se cítila špatně. S manželem jsme nebyli praktikující křesťané, ale přesto jsme se vzali v kostele. Před časem měl hroznou autonehodu a zůstal absolutně nehybný. Chtěl, abychom si vzali zdravotní sestru, která by se o něj starala. Rekla jsem mu: jsem tvoje žena, budu o tebe pečovat sama. Musím říct, že po mnoha letech je to těžké, ale pečuji o něj s velkou láskou. Když jsem dnes viděla tento obraz, uvědomila jsem si: My dva jsme se vzali v kostele, jsme tělo Kristovo. Každý den tedy myju Kris-

tovo tělo, denně umývám Krista. Tahle chvíle mi změnila život a vytryskla ve mně radost.“ Vidíte, jak jeden obraz připomíná různé výjevy v našem životě.

Slovo „apokalypsa“ je i synonymem válečných hrůz. Jak vnímáte nynější válku dvou křesťanských národů na Ukrajině?

Ve třetí kapitole Geneze je řečeno, že zlo vstoupilo do světa. A to, co zlo převrátilo, jsou vztahy. My křesťané jsme voláni svědčit o vztahu. Myslíme si, že nás spojují pokrevní vztahy, ale není to pravda, opravdu nás spojuje křesť. Stále budeme pokoušeni být na straně

zla. Narodil jsem se blízko řeky Soča, kde za první světové války (probíhaly zde tehdy těžké boje – pozn. red.) italský kněz slavil mši svatou s italskými vojáky za vítězství. Na druhé straně fronty slavil mši svatou za vítězství i rakouský kněz společně s vojáky z rakousko-uherské armády: Rakušany, Slovinci, Slováky, Čechy i Chorvaty. A pak začala bitva. Tehdy prý byla Soča dočervena zbarvená prolitou krví. Zabíjeli se jenom katolíci mezi sebou. Je to tím, že nevěříme, že křesť nás spojuje v jiné rovině.

Radek Gális, Petr Samec, překlad P. Zdeněk Gibiec

Desatero s cimbálem a hip hopem

Milan Tesař

Židovskou duchovní hudbu, současnou poezii a prvky hip hopu spojuje pozoruhodné album Mitzvos / Prikázania slovenské skupiny Mojše Band.

Na to, že moderní křesťanská hudba existuje v mnoha variantách a že k ní patří rock, hip hop i elektronický doprovod, jsme si dávno zvykli. Stačí se podívat na několik kategorií moderní gospelové hudby v amerických cenách Grammy. Mnohem méně je známo, že prvky dnešní hudby pronikají i do současné židovské hudby, a to dokonce i ve střední Evropě.

Klezmer, původně tradiční instrumentální žánr východoevropských židů, našel po druhé

světové válce útočiště především ve Spojených státech. Po určité době útlumu se v polovině 70. let začal znovu rozvíjet, a to ve dvou větvích: jako klezmerový revival se zřetelnou úctou k tradici a jako tzv. klezmerová revoluce se zapojením jazzových, rockových nebo elektronických hudebních prvků. Pozoruhodné album *Mitzvos / Prikázania*, které nedávno vyšlo na Slovensku, však pramení z jiné tradice židovské hudby – z hudby duchovní, ale také až překvapivým způsobem nabízí výlety do nečekaných žánrů a poloh.

Skupina Mojše Band pod vedením skladatele, zpěváka a cimbalisty Michala Paľka se věnuje židovské hudbě na velmi pestré tematické a žánrové škále. Svá alba vydává ve dvou programových liniích: jednak mapuje (formou rekonstrukce archivních materiálů) židovský folklor jednotlivých regionů Slovenska – zatím vyšla alba s hudbou Spiše a Šariše – a jednak připravuje tematické ko-

lecke duchovní hudby ve spolupráci se současným básníkem Shlome ben Rivkem. Takto v minulosti vyšla alba *Modlitby a nápevy* a *Tehilim / Chválospevy* (s přebásněním žalmů 120–134). Novinkou je pak právě kolekce *Mitzvos / Prikázania*.

Základem alba jsou Rivkeho meditativní básně rozjímající o příkázáních Desatera. Základní text, slovenský, případně slovensko-hebrejský, klade základ židovské (a také křesťanské) morálky do současného kontextu: „Hovořit pravdu – to nie je ako hrať so slovami poker. / To nie je ako zatrepat' hracími kockami.“ Mojše Band, jehož základním nástrojovým obsazením je trio cimbál, akordeon a kontrabas, na albu doplnily rytmické nástroje v rukou Dušana Zatrocha, ale hlavní hudební revoluci zde obstaral host, izraelsko-ruský rapper a producent Menashe Koushner. Kapela jej v bookletu představuje jako interpreta „biblického punku“ a vycházející hvězdu undergroundu

Blízkého východu; člověka, který se inspiroje židovským folklorem, ruskou a japonskou literaturou a punkrockovou kulturou.

Koushner k některým Rivkeho textům přidal své anglické pasáže, meditativní poezii rozvinul v duchu hipopové přímočarosti, a především celek obohatil o elektronickou a rapovou vrstvu. Výsledkem je pozoruhodná nahrávka, na které se tradice, reprezentovaná poselstvím Mojžíšova Desatera a také lidovými nástroji typu cimbálu, pojí s elektronickým doprovodem a rapem. Desatero podle Mojše Bandu je tak misty šokující, poslech vyžaduje soustředění a odvahu k průniku do hloubky. Ale posluchači, který se dokáže zbavit předsudků, je odměnou intenzivní zážitek.

Mojše Band: Mitzvos / Prikázania (Moishee 2021)

Autor je hudební redaktor Radia Proglas

Goethe – velikán ducha zápasící o víru

KNIŽNÍ TIP
Aleny Scheinostové

Právě před 190 lety, 22. března 1832, zemřel jeden z největších evropských spisovatelů Johann Wolfgang Goethe. Zaslouhou Centra pro studium demokracie a kultury vyšel i česky jeho životopis z pera Rüdiger Safranskiho nazvaný Goethe – umělecké dílo života.

Vněmeckém originále kniha vyšla roku 2013, kdy už měl autor na kontě biografie Friedricha Schillera, Arthura Schopenhauera nebo Friedricha Nietzscheho – poslední jmenovaná vychází česky v CDK právě teď (*Nietzsche – biografie jeho myšlení*). Safranski je přední německý intelektuál a filozof, nositel mnoha ocenění, je-

hož vnitřní směřování zrálo od protestantismu a touhy studovat teologii přes mladické okouzlení maoinsem až ke společenskému konzervatismu. Je čestným profesorem filozofie na berlínské univerzitě a členem německého PEN klubu, ve veřejnoprávní televizi ZDF měl mnoho let vlastní diskusní pořad a bývá i hostem literárních a kulturních událostí v Německu.

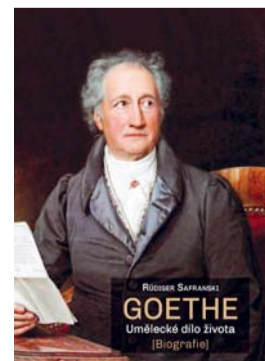
K národnímu velikánu Goethovi se ve své šestisetstránkové monografii přibližuje v kontextu duchovních dějin jeho doby. Ěru, kdy evropská společnost objevovala svou moderní tvář, a přitom zápasila o nové uchopení svého duchovního dědictví, Safranski představuje pomocí Goethova díla, jeho dopisů, dobových dokumentů a zápisků jeho současníků. Osmdesát let Goethova života představuje dostatečně velký úsek, aby se do něj vešla proměna podoby světa od dozvuků baroka po průmyslovou revoluci, rozvoj moderních národů – a také duchovní vyprázdnění a hledání nových vertikálních obsahů. Díky pečlivé Safranskiho práci můžeme sledovat, jak se tato epochální

změna odrazila v Goethově osobnostním zrání, soukromí, ale především v jeho díle, kterým ji sám zároveň pomáhal formovat a utvářet.

K neutuchajícím snahám zhodnotit Goethův význam v německé, potažmo evropské kultuře patří i úsilí porozumět jeho duchovnímu světu. Safranski jde po této stránce skutečně do hloubky a jeho podání Goethova poetikání se s přesahem patří k nejpoutavějším stránkám životopisu. Básníkově zrní sledujeme od mladického znudění „zbožnými lidmi“ přes okouzlení přírodní mystikou či okultismem až po reflexi podstaty lidství a božství ve *Faustovi* – životním díle, které dopracoval až ve svých posledních letech.

Dvoudílná dramatická báseň vychází ze staroněmecké pověsti o učenci, který zaprodal duši peklu. Goethův Faust je ale zároveň autenticky hledajícím mužem, bolestně prahnoucím po vědění, proslosti a smyslu. A ačkoli Goethe vzešel z protestantské pietistické tradice a během života se přiblížil mnoha dalším duchovním směrům, vyznění jeho *Fausta*

je v jádru katolické. Nejde jen o slavnou scénu s velikonočními zvony (ty zazní v okamžiku, kdy se Faust chystá vypít číši jedu – a to učence od jeho sebevražedného úmyslu odradí, ač nadále, jak říká, „není schopen víry“). Explicitní je spíše finále dramatu: Faustova hříchy obtížena a peklu upsaná duše je spasena a vynešena k nebi – díky přítomnosti Panny Marie a svatého Bernarda, ale především díky přímlově Markétky, kajčnice, která odpustila, a tím hříšníka zachránila pro věčnou blaženost.

Rüdiger Safranski: Goethe – umělecké dílo života (CDK 2021)